Universal Declaration of Human Rights - Jula

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR* in *Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

DUNYA'' MUME MOOGOOYA'' HAKEYAW DANTIIGELIIKAN

Kúmapabila

K'à mìna à mà kó dúnya' mànton' bεε ká kan ni bònya ye, àni kó bεε ká kan sàriya' la làkika' la, kó ò le be bεε ya hɔrɔnya' sàbati, kà bεε kánya pásuma' dúnya' sìgi' la.

K'à mìna à mà kó mɔgɔya hákɛ lɔnbaliya' ni à jàtebáliya' nàna ni syáman ye dúnya kɔnɔ, minw kà hádamadenw dùsu' kàsi, àni K'à mìna mà tèle kúra min bɔra, à fɔra kó kúma' mín ká dí mín yé, ò bé ò fɔ, díina' mín ká dí mín yé, ò bé ò kɛ, kó mɔgɔw kà síran pgɔn pá, ò bánna, kó fàgantánya júgu bánna, ò kùma' kɛra bɛnkan ye min kɛra hamamadenw haminankoba ye,

K'à mìna à mà kó kà mɔgɔya' hákε' látanga ní sàriya' sìgili' yé sèn kán, yé wájibi yé wálasa mɔgɔw kàna wájibiya kà múruti bènkánni' kánma, àni fàngajúgu' kánma,

K'à mìna à mà à ká kán tériya' yé kε jàmanaw ni μgɔn cε,

K'à mìna à mà dúnya' mùmε sáratikan' ná, Dúnya' Jàmanaw yá tɔ màntonw bεε kà à yìra kó ù lánin bε mɔgɔya' hákɛyabaw' la, ù lánin hádamadenya' tá bònya' ní à lànbe' la, ù lánin bε cɛw ní mùsow kányangɔnmaya' lá hákɛ' lá, ní ù kà ŋàniya' sìri kà mɔgɔya' yá με sàbati, àni kà μánamaya' kɛcogo μúman' sìqi sèn kán hɔrɔnya' bɛrɛbɛrɛ kɔnɔ,

K'à mìna à mà Dúnya' jàmanaw kà à ηàniya kó ù bé jεn ní Tɔnba yé kà mɔgɔya' hákεyaw látànga à ná' mà dúnya' mùmε kɔnɔ,

K'à mìna à mà, ò ŋàniya púman té sé kà síra' sɔrɔ ní bεnkélenma má kε mɔgɔya' hákεyako ní à hɔrɔnyako' kán,

Dúnya' tɔnba' ya ngɔnlajɛrɛba' kà í kán' bìla kà dunya' mumɛɛ mɔɔgɔɔ hakɛɛyaw dantigɛɛlikan gánsi kà à yìra ò nnàniya nnuman yé fɛɛn ye, mín ká kán kà kɛɛ mànton' ni násɔɔn' bɛɛɛɛ lànníni ye, yálasa mɔɔgɔɔ kelen kelen bɛɛɛɛ, àni jɛɛkulu kelen kelen bɛɛɛɛ ye nin dàntigɛɛlikan' nìn tó ù hákili' lá, kà ù kàlan' ní lámadamuni' kɔɔnɔɔ, kà fɛɛrɛɛ kɛɛ dɔɔɔɔnin dɔɔɔɔnin ù ya húkumu' kɔɔnɔɔ, wálima dúnya bɛɛɛɛ kɔɔnɔɔ, kà hákɛɛya nìnugu ní hɔɔrɔɔnya nìnnugu látàngali' yíriwa, àni kà à kɛɛ bɛɛɛɛ ye sɔɔn ù mà nná mà, à kɛɛra ù ya jàmana kɔɔnɔɔna ye, wálima jàmana gbɛɛrɛɛ min bé ù ya màra' kɔɔnɔɔ.

Baabu jonna

Wólo' lá, hádamaden' bεε ye hɔrɔn ye, bεε ká kán lànbe ní hákεyaw Mɔgɔ bεε ye hákilitigi ye, bεε ye hákilima ye ; ò là, ù ká kán kà pgɔn mína ní bádenya ye.

Báabu 2 nan

Mɔgɔ' bɛɛ dɔ bɛ kà à lɔn kó í ká kán ní mɔgɔya hákɛyaw ní à hɔrɔ kófɔnin' bɛɛ ye nìn dàntigɛlikan' nìn kɔnɔ, mɔgɔ má bɔ mɔgɔ kɛrɛnkɛrɛnninya lá, fàragbɛko ni fàrafinko te à la, síyawoloma te à cɛ ni múso má bɔ ngon ná, í be kán mín fɔ, ó té à la, díinako té à lá, hákilila ye mín yé pólitikiko' lá, wálima hákilila gbɛrɛw, ó te à bɔyɔrɔko te à lá, n ye fàgantanden ye wálima n ye fàgamaden ye, ó à la, nàfolotígiya ni bólokolonya te à la, pàmakalako ni hɔrɔnyako te à la ; fɛn o fɛn be nà ní wólomali' ye mɔgɔw ní ngɔn cɛ, ò sí te à lá.

O cógoya kélen mà, bɔyɔrɔ má bɔ bɔyɔrɔ la. I bɔyɔrɔ' lànbe' tɔw cε' mà, í ya jàmana' kɛra jàmana' yɛrɛmahɔrɔnyanin ye, à kɛ jàmana ye mín be jàmana gbɛrɛ ya màra kɔnɔ, wálima à be à yɛrɛ bólo jàmana gbɛrɛ ya húkumu' kɔnɔ, wólomali sí te kɛ kà lá ò kán.

Báabu 3 nan

Mɔgɔ' kεra cogo ó cogo, à ká kán ní pánamaya' ye, à ká kán ní hɔrɔnya' ye, à ká kán ní lákandali' ye.

Báabu 4 nan

Mɔgɔ sí te sé kà mìna kà í kε jɔn ye wálima kà í kε bólokɔnɔmɔgɔ ye, jɔnya' bánna, jɔnféere' bánna sàriya' la.

Báabu 5 nan

A mán kán mɔgɔ sí ye jàngáta, wálima kà làjába, wálima kà à ní tɔrɔ, níjuguya' dànmátεmε' fε, fó kà à lèebu.

Báabu 6 nan

Bεε ká kán ní lànbe' ye sàriya' lá, à kεra yɔrɔ ó yɔrɔ ye.

Báabu 7 nan

Bεε ká kán sàriya' lá, àyiwa bεε ká kán ní sàriya' ya làtangali' ye kà à sɔ à má kε wólomali ye. Bεε ká kán ní kɔsɛmɛ ye sàriya' là kà i yεrε tànga bɔ wólomali' súgu ó súgu mà, mín be dàntigεlikan' nìn sɔsɔ, àni mín be se kà nà ní à sɔsɔli' ye.

Báabu 8 nan

A be bεn mɔgɔ bεε ye cɛn yɛrɛ l, í ye í ya jàmana' sàriyaso' màgbε sàriya' mín pásininin bε ò kópa' mà, kà i lákisi kà bɔ wálew mà, minw be jàmana sàriyaw sɔsɔ.

Báabu 9 nan

A mán kán mɔgɔ sí ye mina, wálima kà dòn kàso' la, wálima kà à gbɛn kà bɔ à fàso' la, kà à sɔrɔ kùn te à la.

Báabu 10 nan

A ká kán mɔgɔ' bεε ye, bεε fána ká kán ò lá, ni bèn kετα i kán, i ya kiti tigε námara te min na, bεε pa'na, tìribinali la, mín be à yετε sàgo' la, ká kán mín na fána, tìribináli' mín bena jó dí à mà kà à ya hákε lɔ à ye, wálima kà jàlaki' bèn à kán cɛn' yετε la, ni à jó tɛ à la.

Báabu 11 nan

- 1. Ní mìnaliko lára mɔgɔ ó mɔgɔ kùn, à te se kà mìna ábada, fó ni kíti kà à yìra tìribináli' la, kà à sɔrɔ áwoka kà à láfàsa, kó àle nɔ' lò làkíka' la.
- 2. Mɔgɔ sí te se kà mìna kó la, kó' mín kɛtuma' kà à sɔrɔ kójugu tɛ i ya jàmana' kɔnɔ, wálima dúnya' sàriya' la. Mɔgɔ' be kó' kɛ tùma' mín na fána, à ni pàngíli' mín ká kán, ò wágati' la, fóyi te se kà fàra ò kán kɔ' fɛ.

Báabu 12 nan

A te bɛn mɔgɔ sí ye i sèn' dòn mɔgɔ gbɛrɛ ya nánamaya' kónaw la, à ya sókɔnɔ kónaw la, àni kà à ya bàtakiw kɔnɔna gundow la, kà à sɔrɔ jɔnjɔn te à lá ; wálima kà mɔgɔ' lèebu, kà à tɔgɔ' cɛn. Sàriya' ká kán kà lɔ bɛɛ kɔ kɔrɔ kà i látànga kà bɔ ò kó súguya' mà.

Báabu 13 nan

- 1. Kà tágama jàmana' kɔnɔ, yɔrɔ ó yɔrɔ ká dí i ye, jàmana' yɔrɔ' mín ká dí i ye, kà sìgi yèn fána, o bɛnna bεε ye.
- 2. Kà bɔ i fàso' la à ká dí cógo' mín, kà sègi à ká dí i ye cógo' mín, ò bεnna bεε ye.

Báabu 14 nan

- 1. pánimabori' pá, mín ye kà siran i ní' pá kà i yετε píni, à be bεn bεε ye ye dògotu píni, kà jàmana gbετε píni, kà i kàlifa' sìgi yèn, wà jàmana sí te se kà bàn i la kà i gbεn.
- 2. Kà kójugu' kε sàriya' ká kán kà i nɔ' mìna mín na, wálima mín dúnya' sàriyaba' sɔsɔ, kó i be bòli kà tága i kàlifa jàmana gbεrε la, ò kó tε.

Báabu 15 nan

- 1. Μɔgɔ' kεra cógo ó cógo, à ká kán ni jàmana' dɔ jàmanadénya ye.
- 2. Mɔgɔ si ya jàmanadénya' te se kà bɔsi i la kà à sɔrɔ kùn jɔnjɔn te à wà mɔgɔ si te se kà mɔgɔ si bàli kà bɔ jàmana' dɔ jàmanadénya' la kà dòn dɔgbɛrɛ tá la.

Báabu 16 nan

- 1. Cε' ni mùso' fɛn ó fɛn séra bálikuya' mà, à be bɛn i ye fúru kɛ, kà kɛ ; lónanya ní dùgulénya te ò la, díinako te ò la. Cɛ ni mùso bɛɛ ká kán sàriya' la, fúru' sìrili' la, cɛlasígi' kɔnɔ, àni fúrusa' tá fànfɛla' la.
- 2. Fúru' te sé kà sìri ní à má kε ni fúrungɔn' fìla ya jɛn' ye.
- 3. Dénbaya dénbayaw kεnin ɲɔgɔn kán, ò le ye sìgida' ni màrada' jù' ye, wà à ká kán sìgida' ni fànga' ye ù lákanda.

Báabu 17 nan

- 1. Mɔgɔ kélen, wálima jɛkúlu', bɛɛ ká kán ni táya' ye, bɛɛ tá ye i tá ye.
- 2. Mɔgɔ dɔ mán kán kà bèn dɔ kán kà à tá bɔsi à la fàniya' kán.

Báabu 18 nan

Míiriya' mín ká dí i ye, i hákili' kà fɛn' mín mìna, díina' mín ká dí i ye, bɛnna bɛɛ ye ; ò kɔrɔ' ye kó ni i be à fɛ kà bɔ díina' dɔ la kà dòn dɔgbɛ la, ò be i mà ; kà díina' fàlen, ò be i mà ; àyiwa bɛɛ be se kà i ya séli' ni ya díina' kɛ i kélén, wálima jàma' la, sùtara la wálima kɛnɛ' kán, à kɛra kàlanni' tá síra' ye, wálima bàto' tá síra', wálima séli.

Báabu 19 nan

Hákilila' mín ká dí mɔgɔ' mín ye, ò bɛnna i ye, à fɔli' kɛnɛ' kán, ò dàgara ye. O kɔrɔ' ye kó mɔgɔ si te se kà mɔgɔ tɔɔrɔ à hákilila' kánma, mɔgɔ se kà mɔgɔ' bàli kà kùnnafóniw gánsi yɔrɔ' mín ká dí i ye, jàmana' mín ká dí i ye.

Báabu 20 nan

- 1. Kà μοgon lájεn μοgonye bolo mà, wálima kà ton' sìgi, ò dàgara mogo' bεε ye.
- 2. A te se kà wájibiya mɔgɔ si kán, kó i ye kε tɔn dɔ tɔnden ye kà à sɔrɔ à mán dí i ye.

Báabu 21 nan

- 1. A be bɛn bɛɛ ye i sèn' dòn i fàso' kópaw pánabɔli' la, à kɛra yɛrɛbakun' ye wálima i kà i wàsa' dòn mɔgɔ gbɛrɛ la, i yɛrɛ kà mɔgɔ' mín súgandi i yɛrɛ mà.
- 2. Kà lɔyɔrɔ' sɔrɔ i fàso' fòrobabáaraw la, ò be bɛn mɔgɔ bɛɛ ye, wà bɛɛ ká kán à la.
- 3. Jàma' ŋàniya' le ye màrabólo' ya fànga' jù' ye ; jàma' be ò ŋ lánkɛnɛmaya kàlafíli' sèn' fɛ, ni' ò ye wóte' ye, námara te mín na. O kàlafíli' ká kán kà kɛ tùma ni tùma, bɛɛ ye wóte cógo kélen na, gùndo la wálima cógo la, bɛɛ be i yɛrɛ le ŋàniya' yìra.

Báabu 22 nan

Sìgidénya' húkumu' kɔnɔ, bεε ká kán ni i fàso' màrabólo' ni dúnya' tɔ dɛmɛ' ye, i ya dúnyalatigɛ' gbɛlɛyaw la ; bεε ká kán ni nàfasɔrɔ hákɛya' ye, àni mɔgɔya' hákɛya', àni lɔnko' ni séko' hákɛya' mín be í lànbe' kɔrɔta, kà í ya hádamadenya' sàbati.

Báabu 23 nan

- 1. Βεε ká kán ni báara' ye, báara' mín kà dí à ye, bèn te kε à kán báara' mín na ; bεε ká kán kà látànga báarasɔrɔbaliya' fána mà
- 2. Mɔgɔ' ni mɔgɔ' mín ya báara' ye kélen ye, òlugu ká kán ni sàra kélen ye, wólomali te mín na.
- 3. Báarakɛla' bɛɛ ká kán ni sàra ye, mín be bɛn à ya báara' kíima' mà, mín be à màko' μà, mín be à tó à ni à ya dénbaya' be bálo ù hákɛ' la, bònya' kɔnɔ ; kà síniμasigi' fána jàte' mìna ò la n'à be bɛn.
- 4. A be bɛn bɛε ye sɛndika sìqi, wálima kà dòn sɛndika' la, yálasa kà i yɛrɛ látànga.

Báabu 24 nan

Bεε ká kán ni làganfíya' ni dàamu' ye : ò be à yìra ko dàn ká kán kà ye báara' kùntaga' la, báarakεla ká kán kà baara' bìla tùma ni tùma.

Báabu 25 nan

- 1. Βεε ká kán ni pánamaya' dàamu' ye, mín be à tó à ni à ya bálo', ù fεεrɔbɔ, ù sìyɔrɔ', ù fúrakɛli', àni pánamaya' làganfiyalan' be nɔgɔya cógo' mín ; báarakɛla' ká kán ni màrabólo' ya dɛmɛ' ye ní ya báara' cɛnna, ní jànkáro' kà lásìgi, ní lùjura kà à sɔrɔ, ní à kɛ fìriyatɔ ye, ni kɔrɔ' nàna kà à dɛsɛ, wálima gbɛlɛya' fɛn ó fɛn kà à sɔrɔ, mín be à kɛ dɛsɛbagatɔ ye kà à sɔrɔ à yɛrɛ nɔ tɛ.
- 2. Mùsow ya kɔnɔmaya' ni dénw ya dénmisɛnya' ká kán ní dɛmɛ màgbɛn kɛrɛnkɛrɛnnin ye. A kɛra fúrukɔnɔden ye, wálima à kɛra fúrukɔfɛden ye, dén' bɛɛ ká kán ni tàngali' ye.

Báabu 26 nan

1. Βεε ká kán ni kàlan' ye. Sàra mán kán kà bɔ ò kàlan' nà, i n'àfɔ kàlan' dùgumála' fó kà tága sé sépe' mà, wálà bèpes' la. Kà tága sé mà, ò ye wájibi ye. Tεkinikikálan' ni báarakalan' ká kán kà kε fε lɔɔkɔnin ye ; sánfεkalan' ká kán kà nɔgɔya bεε mà, bεε ká kán kà kánya à la.

- 2. Kàlan' làníni' ká kán kà kɛ kà mɔgɔ' ya hádamadenya' fá, àni mɔgɔya' hákɛw ni à hɔrɔnya' lásàbati. A ká kán kà nɔgɔnfaamuya nɔgɔnbonya' sàbati mɔgɔw ni nɔgɔn cɛ, kà tériya' sàbati jàmanaw síyaw ni díinaw ni nɔgɔn cɛ, àni kà dúnya' tɔnba' dɛmɛ násuma' la dúnya' kɔnɔ.
- 3. Dén' ládamu cógo ni à ya kàlan' sífaya' súgandili' ye fàcε ni bámuso' tá lè ye fɔlɔ.

Báabu 27 nan

- 1. A be bɛn bɛɛ ye i sèn' dòn, à ká dí i ye cógo' mín na, i ya jàmalájɛkow ni nánagbεw la, kà dàamu' sɔrɔ sékow la, àni kà i nìyɔrɔ' kɛ lɔnkow yíriwali' la, kà ù nàfa' sɔrɔ.
- 2. Fɛn ó fɛn bɔra lɔnkow ni sékow ni másalaw kɔnɔ, ní à béna kɛ báasi mɔgɔw mà, à kɛra ù bólofɛn cɛnni ye wálà kùnmasúuli, bɛɛ ká kán ni làtangali ye òlúgu mà.

Báabu 28 nan

Dàntigεlikan' nɔnɔ hákεyaw ni hɔrɔnya' sàbatíli' sìgida' la, jàmana' kɔnɔ, àni dúnya' mùmε kɔnɔ, bεε ká kán ní ò ye.

Báabu 29 nan

- 1. Sìgida' ya hákε' ye mɔgɔ kélen kélen bεε kùnko ye, k'à lá à kán ní sìgida' tε, i ya mɔgɔya' te dáfa.
- 2. Dàn sí te mɔgɔ' ya hákɛyaw' ni à ya yɛrɛmabíla' la, fó à dɔ bɛ kà i kɔrɔsi à kana mɔgɔ gbɛrɛ tɔɲɔ, à ye i jànto mɔgɔ gbɛrɛ ya hákɛyaw la, àni jógonumanya' ni nàli' ni jàma' làganfíya' kánma, bɛɛkanya' kɔnɔ.
- 3. Ο hákεyaw ni n-tá-ye-n-yεrε-ye' te bεn cógo sí la, ní ù be Dúnya' tɔnba' ya sàriyaw sɔsɔ.

Báabu 30 nan

Yɔrɔ sí te dàntigɛlikan' nìn kɔnɔ, ní fànga, wálima jàmakúlu, wálima mɔ gbansan be sé kà míiriya gbɛrɛ bɔ ò kɔnɔ kà nà ni ków ye wálima wáleyaw ye, minw bena ni dàntigɛlikan' nin hákɛw ni à hɔrɔnya' bènni' ye.